
Bariéry a koridory v krajině z pohledu (jiného) geografa

*RNDr. Jiří Kocián
AGERIS s. r. o.
Jeřábkova 5, 602 00 Brno
E-mail: jiri.kocian@ageris.cz*

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 2.5 Teorie migračních bariér

- rozdělení bariér podle původu – přírodní a umělé
- rozdělení bariér podle výraznosti – (téměř) nepropustné a polopropustné
- zmíněn dílčí cíl ÚSES pomoci přirozené biotě překonat bariéry co nejlépe (s výhradou možnosti ohrožení endemických druhů)

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 2.5 Teorie migračních bariér

Přírodní bariéry

- nejtypičtější přírodní bariéry – pro suchozemské organismy vodní prostředí a pro vodní organismy terestrické prostředí
- nejdůležitější středoevropské přírodní bariéry – jezera, širší řeky, mokré nivy, skalní stěny, chemicky extrémní substráty a půdy (slaniska, hadce atd.)
- zásadní význam pro ÚSES – přírodní bariéry překračovat jen v nezbytných případech a nejsnáze překonatelných místech

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 2.5 Teorie migračních bariér

Umělé bariéry

- umělé bariéry vznikají od neolitu (zmíněno odlesnění nížin), ve středověku odlesnění středních poloh + fragmentace lesů,
v období průmyslové revoluce rozvoj zastavění, komunikační sítě, intenzifikace lesního hospodářství
- typické příklady umělých bariér – liniové dopravní stavby, sídla, umělé vodní nádrže (zmíněny přehradní kaskády s narušením až zničením údolního fenoménu)

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 2.5 Teorie migračních bariér

Hodnocení bariér

- přírodní bariéry – otázka úhlu pohledu = vlivy kladné (rozvoj endemické bioty na izolovaných stanovištích, omezení šíření invazních druhů), ale ve vztahu k vymezení ÚSES komplikace (pokud možno se jim co nejvíce vyhnout, překračovat jen v nezbytných případech a nejnáze překonatelných místech)
- umělé bariéry = negativní jev – omezení migrace či naopak fungování jako koridorů pro šíření nepůvodních druhů (včetně invazních); pomocí vymezení ÚSES je žádoucí jejich vliv minimalizovat
- **každá bariéra má pro různé taxony nebo jejich skupiny různý význam**

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 2.3 Prostorově funkční složky krajiny

Krajinné koridory

= liniové prvky území, které jsou svým biotickým obsahem kontrastní k okolí, zpravidla k matici (tj. k dominantní krajinné složce)

- protáhlý tvar, určující hlavní směr pohybu příslušných organismů
- bariérový efekt pro příčný pohyb organismů z okolí
- někdy izolovaný pás bez návazností, zpravidla ale propojují charakterově stejné či podobné krajinné matrice či krajinné plošky
- koridory přírodní – např. břehové porosty, bezlesé horské hřbety
- koridory člověkem uměle vytvořené – např. průseky pro vedení TI, násypy a zářezy komunikací; funkce krajinného koridoru je tu de facto vedlejším důsledkem či efektem
- zásadní význam pro ÚSES – zamezení nežádoucí izolaci populací; na druhé straně ale též možnost šíření škůdců a invazních druhů

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10 Funkční a prostorová spojitost ÚSES

- vztah funkční a prostorové spojitosti ÚSES

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10.1 Přírodní migrační bariéry a spojitost ÚSES

Přirozené vodní toky

- u nás nejvýznamnější typ přírodních bariér, a to z pohledu ÚSES pro všechny příčně vedené terestrické větve
- minimalizace bariérového efektu = křížení v místech brodů, mělčin, zúžení koryt, příp. využití mostních objektů nepříliš frekventovaných účelových komunikací
- prostorové přerušení skladebné části ÚSES (zpravidla biokoridoru), avšak zachování funkční spojitosti

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10.1 Přírodní migrační bariéry a spojitost ÚSES

Údolní nivy

- narušují funkční (nikoliv nutně i prostorovou) spojitost těch větví ÚSES, které reprezentují ekosystémy vázané na nepodmáčená stanoviště (obecně „mezofilních“ větví)
- popsány 4 možnosti postupů zmírnění bariérového efektu – přechod nivy v prostoru stávajícího biocentra zahrnujícího celou šířku nivy i navazující partie údolních svahů; vymezení nového biocentra takového typu; přechod nivy v co nejužším místě; přechod nivy přizpůsobit poloze stávajících charakterem odpovídajících biocenter po obou jejích stranách)

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10.1 Přírodní migrační bariéry a spojitost ÚSES

Ostatní přírodní bariéry

- např. přírodní vodní nádrže, skály, ekotopy s chemicky extrémními substráty
- mají zpravidla ostrovní charakter, a tudíž se jim lze poměrně jednoduše vyhnout
- chceme-li je zakomponovat do ÚSES, lze to řešit formou „přičlenění“ k reprezentativním partiím biocenter či biokoridorů, nebo formou vymezení unikátních biocenter, eventuálně vymezením samostatných větví ÚSES (jde-li o +- spojitý výskyt ve větším prostoru)

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10.2 Umělé migrační bariéry a spojitost ÚSES

Umělé vodní nádrže

- míra vlivu závislá na poloze, charakteru a rozsahu nádrže a na charakteru cílových (požadovaných) ekosystémů ve skladebných částech ÚSES
- bariérové vlivy na nivní a mokřadní větve ÚSES a jejich řešení
- bariérové vlivy na mezofilní větve ÚSES a jejich řešení

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10.2 Umělé migrační bariéry a spojitost ÚSES

Umělé vodní toky

- obdobné vlivy a jejich řešení jako v případě přirozených toků

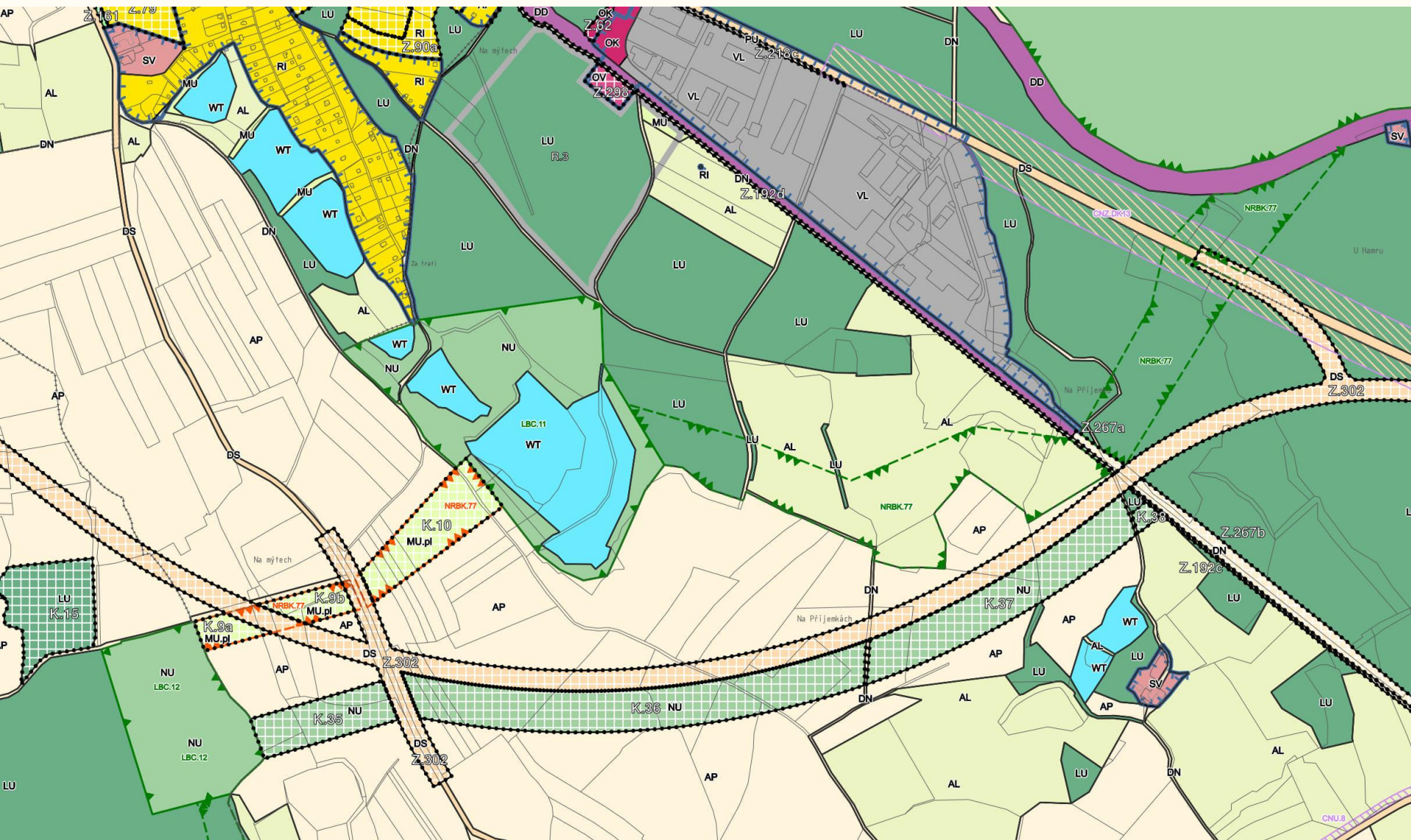
Bariéry a koridory v krajině

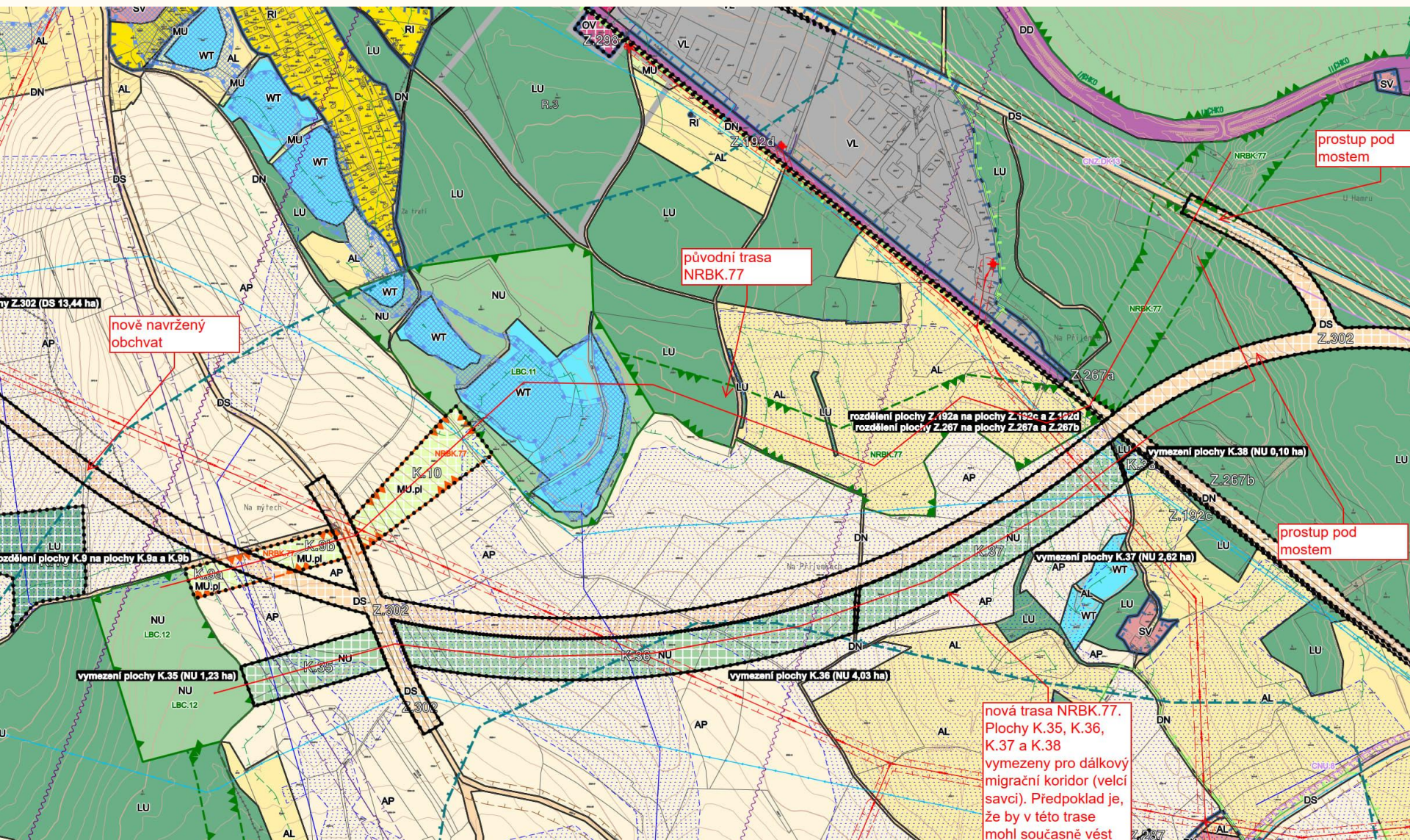
Metodika vymezení ÚSES 2017

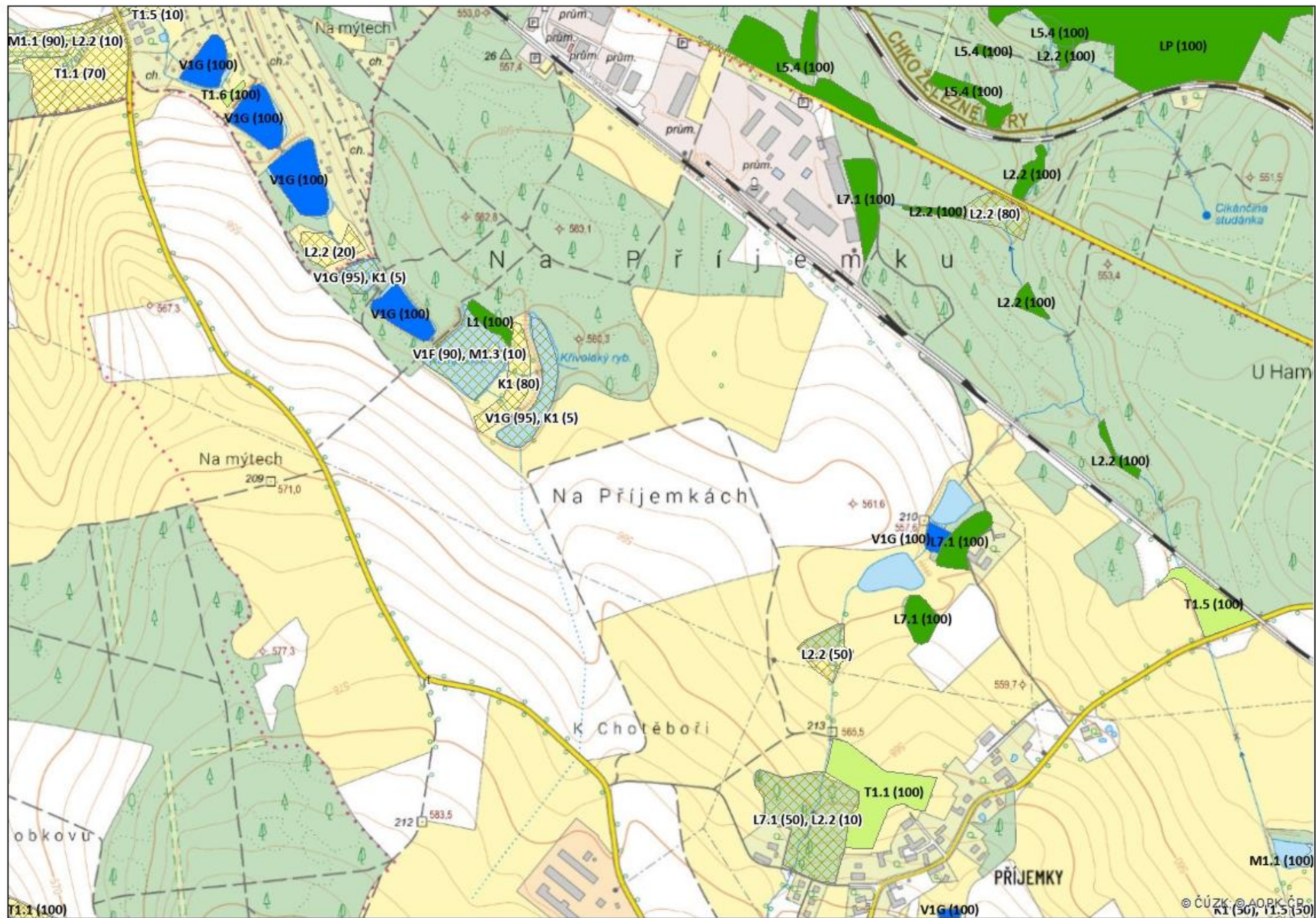
Kapitola 10.2 Umělé migrační bariéry a spojitost ÚSES

Stavby dopravní infrastruktury

- nutno zásadně rozlišovat vlivy na prostorovou a na funkční spojitost ÚSES

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10.2 Umělé migrační bariéry a spojitost ÚSES

Stavby technické infrastruktury

- podstatnější vliv mají jen nadzemní elektrická vedení a jejich ochranná pásma na lesní ÚSES

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10.2 Umělé migrační bariéry a spojitost ÚSES

Urbanizovaná území

- různý vliv kompaktních sídel na vedení různých typů větví ÚSES
- specifika vesnického prostředí (relativní homogennost) a městského prostředí (heterogennější struktura)

Bariéry a koridory v krajině

Metodika vymezení ÚSES 2017

Kapitola 10.2 Umělé migrační bariéry a spojitost ÚSES

Jiné umělé bariéry

- těžební prostory a s nimi související změny stanovištních podmínek
- a co ploty a ohrady?

